įkapes galima teigti, kad jame buvo palaidota 100–110 cm ūgio mergaitė. Jos kaklą puošė 5 gintaro karoliukų apvara, o drabužis buvęs susegtas žalvarine lankine sege lenkta kojele bei geležiniu lazdeliniu smeigtuku. Galvūgalyje gulėjo miniatiūrinis puodelis stačiomis sienelėmis ir neaiškios vertės vario lydinio Romos imperijos moneta. Šalia vaiko kapo išliko akmenų pusvainikis, krautas 2–3 aukštais.

Kai kurie kapai galėjo būti suardyti ar apardyti įrengiant kapavietes vėliau laidotiems mirusiesiems. Apie tai liudija mergaitės kapas 78. Jo galvūgalio srityje buvusios įkapės (Romos imperijos sestercijus ir gintaro karoliukas) rastos po kaimyninio kapo vainiko akmeniu. Be to, šiame mergaitės kape aptiktas dar vienas gintaro karoliukas ir lankinė segė lenkta kojele su grandinėlės liekana.

Tiriant perkasą, rasta daug degėsių, kurie vietomis intensyviai dengė ankstyvąjį kultūrinį sluoksnį. Kai kurioms kapavietėms įrengti (vainikams pakloti ar laidojimo vietai išpilti) ankstyvasis kultūrinis sluoksnis ir jį dengę degėsiai buvo užpilti smėlio sluoksniu, ant kurio ir buvo formuojamas akmenų vainikas.

Ankstyvajame kultūriniame sluoksnyje rasta keletas šlako gabalėlių. Vienas iš jų buvo po kapu 75, kultūrinio sluoksnio žemutinėje dalyje. Po tuo pačiu kapu bei perkasos 40 plote aptikta 11 stulpaviečių. Tyrimų duomenys leidžia kultūrinį sluoksnį priskirti ankstyvajam geležies amžiui.

LAZDININKAI (KALNALAUKIS) CEMETERY

In 2001 in the Lazdininkai cemetery the area of 44.5 m^2 was investigated. There was fixed a cultural layer of the Early Iron Age settlement with 6 primary burials dug in that layer and datable to the end of the 2nd–3rd centuries. The graves were surrounded by stone circles. In the cultural layer of the ancient settlement some pieces of dross were found and 11 pole sites were investigated.

KALNIŠKIŲ KAPINYNAS

Vytautas KAZAKEVIČIUS

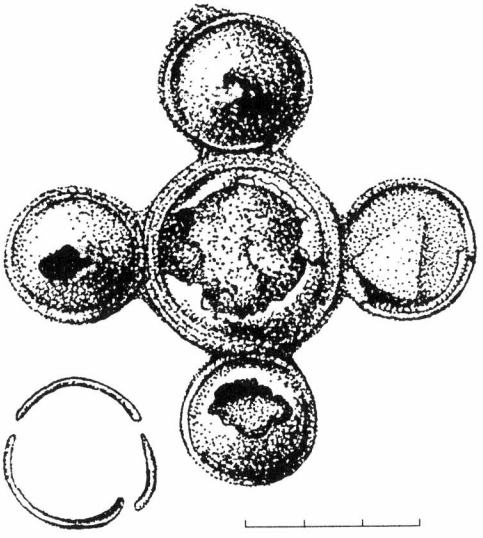
2001 metai – tai 14-tas sezonas Kalniškių (Raseinių r., Ariogalos sen.) kapinyne (žr. *ATL 1984 ir 1985 metais*, V., 1986, p. 52–53; *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 83; *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 99–103; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 154–158; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 111–115; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 198–201; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 247–261; *ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 100–101). Iki dabar kapinyno teritorijoje ištirta daugiau kaip 2700 m^2, rasta 249 griautinių V–VI a. (keli iš jų gali būti III–IV a. ir 2 vėlyvojo neolito kapai) bei 16 degintinių V–VI a. kapų (vienas iš jų datuotinas XI–XII a.).

Pastarajame sezone Kalniškių kapinyno R dalyje ištirtas dar 115 m^2 plotas, aptikti 9 griautiniai V a. kapai.

Mirusieji laidoti stačiakampio suapvalintais kampais formos duobėse, nuo 160x55 iki 250x105 cm dydžio ir iki 110 cm gylio. Tik trijuose kapuose aptikti akmenys. Po vieną buvo kapuose 244 ir 249, 2 akmenys rasti kape 248. Jie buvo padėti P kapo duobės šone. Keturiuose kapuose pastebėti lentinių karstų pėdsakai. Tai trapecijos formos karstai, kurių matmenys yra: 205x45x40 (kapas 247), 210x45x40 (kapas 248). Kapuose 244 ir 245 visų karsto segmentų išryškinti nepavyko. Pirmajame karsto plotis buvo 65 cm, antrajame – 40 cm. Mirusiųjų laidojimo kryptys – PV (kapai 241, 242, 245, 247, 248), ŠV (kapai 243, 244) ir PR (kapas 249). Kapo 246 laidojimo kryptis neaiški, nes jis visiškai suardytas, dirbiniai guli kompaktiškoje krūvelėje, tačiau ne pirminėse vietose. Mirusiųjų griaučiai sunykę arba išlikę blogai. Žymesnės kaulų dalys aptiktos kapuose 244, 247 ir 248. Laidojimo papročiu įdomus yra kapas 244. Mirusysis palaidotas 250x90 cm dydžio stačiakampio formos duobėje, orientuotoje ŠV–PR kryptimi. PV duobės dalyje aptikti kompaktiškoje krūvelėje gulintys dirbiniai. Tai geležinis įmovinis ietigalis, geležinis siauraašmenis pentinis kirvis, geležinė lankinė segė, peilis ir diržo sagtis. ŠR duobės buvo atidengti 185 cm ilgio ir 45 cm pločio lentinio karsto kontūrų pėdsakai, bei rastos įkapės. Mirusysis palaidotas galva į ŠV – 300° kryptimi aukštielninkas. Galva, sprendžiant pagal kaukolės skliauto padėtį, buvo pasvirusi ant kairiojo šono. Kairė ranka buvo sulenkta smailiu kampu ir padėta ant krūtinės. Dešinė ranka sulenkta stačiu kampu ir padėta ant juosmens. Kojos ištiestos.

Ant krūtinės aptikta geležinė lankinė ilgakojė segė lieta užkaba. Ji kojele atkreipta į dešinę mirusiojo pusę. Ant dešinės rankos dilbio ties alkūne buvo užmauta žalvarinė storagalė apyrankė. Ant šios rankos piršto buvo užmautas dar ir žalvarinis juostinis žiedas. Kairėje juosmens pusėje statmenai stovi geležinis įmovinis kirvis. Jo kotas buvo nukreiptas kojūgalio link. Prie kirvio korpuso, galvūgalio kryptimi guli geležinė diržo sagtis. Sagtis buvo padėta ant peilio smaigalio. Peilis padėtas smaigaliu galvūgalio link, nugarėle į mirusįjį. Geležinis įmovinis ietigalis rastas dešinėje kaukolės pusėje. Atrodo, kad šiame kape palaidoto vyro dešinėje, šalia karsto buvo padėtas įkapių papildomas komplektas – dovana ar auka.

Mirusiųjų įkapės tradicinės. Dviejuose kapuose aptiktos žalvarinių antkaklių fragmentai (kapai 246 ir 249). Kape 247 rastas vienas gintarinis karolis, o kape 249 buvo du. Vyrų drabužiai buvo susegami žalvarinėmis ir geležinėmis lankinėmis ilgakojėmis segėmis lietomis užkabomis (kapai 241, 244, 248) ir lenkta kojele (kapas 245), juosmenys būdavo apjuosiami odiniais diržais su žalvarinėmis ir geležinėmis sagtimis (kapai 241, 244, 244a, 245). Neaiškios lyties mirusiųjų kapuose 243 ir 249 aptikti smeigtukai. Pirmajame buvo sidabrinis kryžine galvute (20 pav.), antrajame – geležinis lazdelinis. Rankas puošė žalvarinėmis storagalėmis (kapas 244a) ir įvijinėmis (kapas 246) apyrankėmis. Pirštus – žalvariniais įvijiniais žiedais (kapas 242, 243, 247). Iš darbo įrankių rasti geležiniai įmoviniai (kapai 244a) ir siauraašmeniai pentiniai (kapas 244, 247) kirviai, bei peiliai (kapai 245, 240). Kapuose

20 pav. Smeigtuko sidabrinė kryžinė galvutė iš Kalniškių kapinyno. *I. Burinskaitės pieš.*
Fig. 20. Silver cross-shaped head of pin from Kalniškiai cemetery.

247 ir 248 aptikti ietigaliai (kapai 244, 244a, 247, 248), o kape 241 – kovos peilis, įdėtas drauge su žalvarine lankine ilgakoje sege lieta užkaba ir diržu su žalvarine sagtimi.

Iš suardytų kapų perkasose atsitiktinai rasta keletas dirbinių, pavyzdžiui: ietigalis, dviejų peilių dalys, sidabrinės lankinės segės fragmentai, žalvarinės lankinės žieduotosios segės buoželė ir geležinė diržo sagtis.

Kalniškių kapinyno tyrinėjimai bus tęsiami artimiausioje ateityje.

INVESTIGATION OF THE KALNIŠKIAI CEMETERY

During the season of 2001 in the Kalniškiai cemetery the LIH expedition excavated the area of 115 m^2. Totally 9 burials were unearthed. All of them may be dated to the 5th century A.D.

PAPRŪDŽIŲ KAPINYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

2001 m. VU tęsė Paprūdžių kapinyno (Kelmės r., AR 389) tyrinėjimus, pradėtus 2000 m.

2000 m. šiame kapinyne buvo ištirtas 52 m^2 plotas, rasti tik 2 senojo geležies amžiaus pabaigos – viduriniojo geležies amžiaus pradžios griautiniai kapai. 2001 m. tirta kapinyno dalis, esanti į PV nuo žemės savininkės S. Karlamovienės sodybos. Buvo iškastos 4 perkasos, atidengtas apie 70 m^2 plotas. Surasti dar 8 geriau išlikę ar suardyti kapai.

Mirusieji laidoti nedeginti, tai rodo nežymios kaulų liekanos. Kai kuriuose kapuose aptikti kaukolės ir ilgųjų kaulų fragmentai, kai kuriuose – pavieniai žmonių dantys. Mirusieji laidoti aukštielninki, ištiesti. Atrodo, mirusiuosius buvo stengtasi laidoti galvomis į V.

Kapų gylis nuo dabartinio žemės paviršiaus – 25–50 cm. Galima spėti, kad savo metu mirusieji buvo laidojami giliau, tačiau amžių bėgyje žemės paviršius buvo judintas ir pažemėjo. Tai galėjo įvykti dėl